

KZP reforma — Nododamas zvejas koncesijas

Kādēļ Komisija ierosina nododamas zvejas koncesijas?

KZP nav izdevies atrisināt zvejas flotes jaudas pārpalikuma problēmu. Laikposmā no 1994. gada līdz 2013. gadam mēs būsim iztērējuši 2,73 miljardus eiro zvejas kuģu sadalīšanai, bet, neskatoties uz šiem ievērojamiem tēriņiem, zvejas jauda joprojām katru gadu palielinās par aptuveni 3 %. Neviena no līdzšinējām politikas iniciatīvām, kas vērstas uz jaudas pārpalikuma novēršanu (vairākgadu virzības programmas, statistikas rādītāji, flotes maksimālā lieluma noteikšana, kuģu sadalīšanas publiskās sistēmas), nav bijusi iedarbīga. Revīzijas palāta neuzskata, ka nodokļu maksātāju nauda jaudas pārpalikuma jautājumā ir izmantota lietderīgi. Ņemot to vērā, Komisija iesaka izmantot vairāku dalībvalstu pozitīvo pieredzi, izmantojot sistēmas, kas līdzīgas nododamu zvejas koncesiju sistēmai. Starptautiskos ziņojumos norādīts, ka dažāda veida nododamas zvejas koncesijas "aptur un pat apvērš [...] [zvejniecības] sabrukumu plašā mērogā" (*Costello et al.*, 2008) un palīdz veicināt ekonomikas izaugsmi (Pasaules Banka un ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*), 2008).

Pareizi izveidojot nododamu zvejas koncesiju sistēmu, tā var kļūt par efektīvu rīku kuģu īpašniekiem, plānojot zvejas darbības atbilstoši tirgus attīstībai, izkraujot visas nozvejas un plānojot ieguldījumus. Tāpat tā piedāvā iespēju zvejniekiem pārstāt darboties nozarē, par to saņemot finansiālu kompensāciju. Pieredze rāda, ka nododamu zvejas koncesiju sistēmām līdzīgas sistēmas palielina arī uzņēmēju atbildību un veicina izmetumu samazināšanu.

Kāds ir Komisijas priekšlikums?

No 2014. gada dalībvalstīm ir pienākums ieviest nododamu zvejas koncesiju sistēmas, ievērojot stingrus principus. Pirmkārt, jūras resursi ir sabiedrības labums, un tāpēc tiem vienmēr jābūt publiski pieejamiem. Nododamas zvejas koncesijas nepiešķir īpašumtiesības uz jūras resursiem, bet gan tikai lietotāja tiesības izmantot šos resursus ierobežotā laikposmā. Kad noteiktais laikposms ir beidzies, nododamās zvejas koncesijas pāriet atpakaļ dalībvalstij, kura var tās atkal brīvi piešķirt, izmantojot tos pašus vai arī citus piešķiršanas kritērijus. Otrkārt, nododamu zvejas koncesiju pārdošana, iznomāšana vai mijmaiņa var notikt tikai ar stingriem nosacījumiem, jo nododamās zvejas koncesijas var iegādāties tikai reģistrētu un aktīvu kuģu īpašnieki, lai tās izmantotu licencētiem un aktīviem kuģiem. Treškārt, ir jāievēro relatīva stabilitāte. Ceturtkārt, dalībvalstīm ir jāatsauc nododamas zvejas koncesijas, ja kuģa īpašnieks ir izdarījis nopietnu pārkāpumu, un, piektkārt, tām jārezervē kvotas un nododamas zvejas koncesijas jaunajiem zvejniekiem, kuri vēlas uzsākt darbību zivsaimniecībā.

Ievērojot iepriekš minētos piecus principus, dalībvalstīm ir jāievieš nododamas zvejas koncesijas valsts līmenī kā obligāta sistēma visām zivju sugām saskaņā ar kopējo pieļaujamo nozveju (KPN) un kvotu vai piepūles ierobežojumiem un visiem kuģiem, kuru lielākais garums pārsniedz 12 metrus, kā arī visiem kuģiem ar velkamajiem zvejas rīkiem. Nododamas zvejas koncesijas ir tikai lietotāja tiesības, kuras dalībvalsts piešķir kuģu īpašniekiem uz konkrētu laikposmu. Tās ir nemainīga, procentos izteikta daļa no valsts kvotas konkrētas zivju sugas krājumam. Ja tiek izmantota zvejas piepūle, piemēram, Vidusjūrā, nododamās zvejas koncesijas piemēro zvejas piepūles piešķirumiem. Zvejas iespējas, kuras netiek regulētas saskaņā ar ES kvotu vai zvejas piepūles režīmu, vai tās, kas paredzētas ilgtspējīgas zvejniecības nolīgumā ar trešām valstīm, paliek ārpus nododamu zvejas koncesiju sistēmas.

Kā būtu piešķiramas kvotas un nododamas zvejas koncesijas?

Priekšlikums dalībvalstīm paredz izvēles iespējas, bet Komisija dotu priekšroku šādiem nosacījumiem: dalībvalstīm būtu jānosaka valsts vai reģionālas prioritātes, piešķirot konkrētu procentuālu daļu no valsts kvotām mazapjoma flotēm. Atlikušo kvotu daļu pārvalda atbilstīgi nododamu zvejas koncesiju sistēmai. Dalībvalstis izstrādā nacionālo nododamo zvejas koncesiju sistēmu kopā ar ieinteresētajām aprindām, jo to cieša iesaistīšana nodrošinātu, ka nacionālā nododamo zvejas koncesiju sistēma atbilst attiecīgās dalībvalsts specifikai un tā ir pieņemama ieinteresētajām aprindām. Izstrādājot nododamu zvejas koncesiju sistēmu, dalībvalstīm un ieinteresētajām aprindām būtu jānodrošina labvēlības režīms piekrastes kopienām, kas ir atkarīgas no zvejniecības, videi nekaitīgai zvejas praksei un amatierzvejas flotēm. Tām jārezervē līdz 5 % no kvotām vai nododamajām zvejas koncesijām jaunajiem nozares dalībniekiem. Tādējādi dalībvalstis un ieinteresētās aprindas izmanto šo sistēmu, lai noteiktu prioritātes zvejas praksei, kuru tās uzskata par vēlamāku sociālu vai vides apsvērumu dēļ. Piemēram, Dānija ir izmantojusi nododamas zvejas koncesijas, lai atbalstītu piekrastes kopienas, piešķirot kuģiem, kuru lielākais garums nepārsniedz 17 metrus, 10 % palielinājumu kvotām mencu un parasto jūrasmeļu zvejai.

Kādus drošības pasākumus dalībvalstis var ieviest?

To dalībvalstu pieredze, kuras izmanto nododamās zvejas koncesijas, rāda, ka, sistēmu pienācīgi izstrādājot, var novērst riskus. Tādēļ, izstrādājot sistēmu, dalībvalstij un ieinteresētajām aprindām ir jāparūpējas, lai nododamo zvejas koncesiju sistēmā netiktu pieļautas spekulācijas vai situācijas, kas nelabvēlīgi ietekmē no zvejniecības un ar to saistītajām darbībām atkarīgos reģionus. Tām stingri jāregulē nododamo zvejas koncesiju sistēma un jāpanāk, lai valsts pārvaldes iestādes dalībvalstī vienmēr spētu nodrošināt, ka šo koncesiju turētāji ievēro noteikumus. Šim nolūkam dalībvalstīm jāizmanto šādi rīki:

- jāizslēdz maza apjoma zveja (kuģi < 12 m ar stacionāriem zvejas rīkiem), lai nodrošinātu, ka šī svarīgā flotes segmenta zvejas tiesības netiek pārdotas lielākiem kuģiem;
- jānovērš pārmērīga koncentrācija, novēršot to, ka pārāk daudz zvejas tiesību tiek piešķirts tikai dažiem kuģu īpašniekiem. To panāk, nosakot konkrēta resursa maksimālo procentuālo apjomu, kāds var atrasties viena kuģa īpašnieka turējumā;
- jārezervē daļa no valsts kvotām piekrastes kopienām, kas atkarīgas no mazapjoma flotēm;
- jāierobežo iespēja nodot koncesijas, to piemērojot tikai noteiktās zvejniecībās (piemēram, "balto" zivju koncesijas drīkst pārdot tikai citiem "balto" zivju koncesiju turētājiem, nevis pelāģiskās koncesijas turētājam).

Vai mazapjoma flotes neizzudīs no Eiropas piekrastes reģioniem?

Nē, jo dalībvalstis atbrīvos tās no nododamajām zvejas koncesijām. Tas nozīmē, ka visā ES 60 % kuģu var pastāvīgi atrasties ārpus nododamo zvejas koncesiju sistēmas. Piemēram, Dānijā mazapjoma segments, ko veido 6–10 metrus gari kuģi, tiek pārvaldīts, to neiekļaujot Dānijas nododamo zvejas koncesiju sistēmā, un šis flotes segments ir samazinājies daudz mazāk nekā pārējā Dānijas zvejas kuģu flote.

Kā ražotāju organizācijas varētu pārvaldīt nododamās zvejas koncesijas?

Daudzās dalībvalstīs ražotāju organizācijas apvieno savu biedru kvotas kopējā fondā. Tās uzrauga izkrāvēju apguvi un laišanu tirgū un veic mijmaiņu ar citām ražotāju organizācijām, pārvaldot kvotu apguvi. Tās var arī pārvaldīt nododamo zvejas koncesiju pārdošanu un iznomāšanu starp organizācijas biedriem. Ja ražotāju organizācija veic vairāku biedru nododamo zvejas koncesiju kolektīvu pārvaldību, iespējams veikt reāllaika mijmaiņu un pienācīgu ražošanas plānošanu. Turklāt zvejnieku kopienas bieži paļaujas gan uz zvejniecības, gan uz pārstrādes nozari kā ienākuma avotu. Šo divu jomu apvienošana, izmantojot starpnozaru organizācijas, kas kolektīvi pārvalda savu biedru apvienotās nododamās zvejas koncesijas, var būt izdevīga zvejnieku kopienām.

Kas ir sagaidāms attiecībā uz ES flotes konsolidēšanu?

Daudzās dalībvalstīs nododamās zvejas koncesijas ir palīdzējušas racionalizēt floti. Dānijā nododamās zvejas koncesijas tika ieviestas 2003. gadā pelaģiskajai flotei, kura kopš tā laika ir samazinājusies par 50 %. Bentisko zivju sugu flotei nododamās zvejas koncesijas tika ieviestas 2007. gadā, un šī flote kopš tā laika ir sarukusi par 30 %. Peļņa abos flotes segmentos ir palielinājusies. Igaunija nododamo zvejas koncesiju sistēmu ieviesa 2001. gadā, un līdz 2009. gadam tās flote samazinājās par apmēram 40 %. Spānijā tā saucamā *Gran Sol* flote, izmantojot nododamās zvejas koncesijas, laikposmā no 1992. gada līdz 1997. gadam samazinājās par 30 %.